

Szellem és rendszer

I.

A szellem élete két létformában történik. Az egyik az immanens, a másik a transcendens szellem.

Az immanens szellem, mint a szellem életének egyik formája, vagy módja az „ebben a világban“, azaz a véges idői világban történő szellem.

Az *immanens szellem* organikus szellem. Léte organikus lét. Megnyilvánulásai nemcsak oki és okozati, hanem szerves összefüggésben is vannak egymással. Új mozzanatait a megelőzők nélkül nemcsak hogy megérteni nem lehet, de előállításuk sem volna lehetséges a megelőző mozzanatok sora nélkül. Az „új“ a régi „leszárma-zása“, szerves folytatása, fejlődési fok, amely az immanens szellem minden más fejlődési fokával, nemcsak a megelőzőkkel, de a más síkban egyidejűekkel is eltérhetetlen, „szerves“ összefüggésben van.

Az immanens szellem „ezt a világot“ teljesen betöltő szellem. Úgyis mint „ezt a világot“ produkáló és így ennek minden történé-sében — nem pedig anyagában — benne levő, azaz minden törté-tését: keletkezését, elmúlását, alakulását, változását, fejlődését tápláló szubjektív szellem és úgyis, mint ezt a történést az immanencia törvényei szerint irányító objektív, vagy normatív szellem.

Az organikus immanens szellem egyúttal kauzális szellem is. Életmozzanatai amellet, hogy szülik, magyarázzák is egymást. Az immanens szellem kauzálisan történő szellem; világa az immanens történések világa kauzálisan összefüggő világ. Nincs benne semmi, ami az ok és okozat láncolatából kiesnék, vagy abba belehelyezhető ne volna. Ezért területe egész terjedelmében átvilágítható, rendezhető, racionális. A racionalitás itt nem egy gazdagabb tartalmú fogalom alá helyezése az immanens szellemnek, hanem annak ki-fejezésre juttatása, hogy minden ami racionalitás az immanens szel-lemmel azonos, épúgy mint ahogy minden organikus történést azonos azzal.

Mint organikus kauzális szellem, az immanens szellem véges

ilői szellem. Ez a véges időiség organikus és racionális-kauzális voltának alapja, egyúttal azonban az organikus racionális-kauzális karakter véges időiségének a dokumentuma.

A *transcendens szellem*, mint a szellem életének másik formája, vagy módja, a szellem „nem ebben a világban“, azaz nem a véges idői világban történő szellem.

A *transcendens szellem* épúgy élő, tehát idői jellegű, mint az *immanens szellem*. Időisége azonban nem véges, hanem végtelen időiség. Élete, történései sem organikus történések, mint az *immanens szelleméi*, hanem anorganikusok, vagy antiorganikusok. Ez az anorganizmus abban jelentkezik, hogy a *transcendens szellem* történései függetlenek egymástól. Egyik történet nem áll szerves összefüggésben a másikkal, a megelőzővel, vagy egyidejűvel, nem evolúcionisztikus jellegű, azaz nem egy fejlődési folyamat eredménye, vagy oki és okozati összefüggés következménye. Történései „abszolút“, „tisztá“ történések s mint ilyenek folytonosan újak. Az „újvált“ itt „másvált“-ot is jelent. Nemcsak „új“ tehát minden története, hanem „más“ is. A *transcendens szellem* folytonosan, minden történetében újjászülető, azaz mássá levő és nem egyszerűen megifjodó, mint az *immanens szellem*.

Mivel a *transcendens szellem* léte antiorganikusan történő lét, ezért történései között hézagok vannak. Csak az *immanens szellem* világában van összefüggés és nincs ugrás. A *transcendens szellemre* ennek az ellenkezője jellemző. Itt nincsen összefüggés és van ugrás, abban az értelemben, hogy minden egyes történet ugrás, ha sem organikus sem kauzális összefüggésbe nem sorozható.

Az ugrás természetéből következik, hogy a *transcendens szellem* minden egyes történetében hallatlan energiák vannak együtt. A *transcendens szellem* minden egyes története teljes aktivitás, mert minden egyes történetben koncentrálódik a minden más történetstől függetlenül történő teljes *transcendens szellem*, szemben az *immanens történésekkel*, ahol az egymással összefüggő történések egészét élteti az organikus kauzális szellem.

A *transcendens szellem* ennél a folytonos koncentráltságánál fogva állandóan magánál lévő szellem. Mint ilyen, folytonosan tudatos szellem, szemben az *immanens szellemmel*, amely az *immanencia* organizmusában elvesző, csak tudatosulásra törekvő, ezt mint célt maga előtt tartó szellem. Tudatossága, koncentráltsága, független-történésekben-léte közel tartják a *transcendens szellemet* a személy kategóriájához a személytelen *immanens szellemmel* ellentétben.

Az antiorganikus, ugrásszerű történések magukkal hozzák azt, hogy a *transcendens szellem* léte antikauzális és így antiracionisztikus. Magyarázható, indokolható, vagy kikövetkeztethető történései

nincsenek. Függetlenül és nem mesterségesen, azaz racionalisztikusan, hanem természetükből folyólag elkülönítve állanak egymás mellett, az immanens szellem számára örökre értetlenül, titokzatosan, de önmagukban, mivel bennük van a transcendens szellem egész teljessége, világosan és az immanens szellem világa felé fordulva parancsolólag, küldetésszerűen.

*

A szellem eme két formájának történései nem semlegesen egymásmellett folynak, hanem egymással vonatkozásban vannak. Az immanens szellem történései nyitottak a transcendens szellem történései felé, a transcendens szellem történései viszont az immanens szellem felé irányultak. A szellem két létformájának ebben az egymásfeléfordultságában dokumentálódik a dualisztikusan élő szellem egysége.

II.

Rendszer ott keletkezik, ahol az immanens szellem felé irányult transcendens szellem történése érinti a transcendencia felé nyitott immanens szellem történéseit. Az immanens szellem ilyenkor a transcendens szellem teljességében részesül. Ezek a transcendenciában részesülések, mint megvilágosítottások, látások, vezetések, intuitív megragadások jelentkeznek, történnek az immanencia világában, de ugyanebbe a kategóriába tartoznak a kinyilatkoztatások, jelek (tá szémcia), sőt a csodák is. Ezek a történések nem egyszerű hozzájárulásai a transcendens szellemnek az immanens szellemhez, mint ideának a pragmatához, formának az anyaghoz járulása, nem is megvalósulásai a transcendensnek az immanensen, mint értéknek a valóságon, hanem megtermékenyítések, amelyekben egyik fél sem viselkedik passzívvil, csak-befogadólag, hanem mindakettőben a szellem teljes aktivitása lobog. Immanens és transcendens szellem érintkezésében az élet totalitása lüktet.

Immanens és transcendens világnak ebben az egy történéseben az immanens szellem immanenssé organizálja és ugyanekkor kauzális racionálissá alakítja, rendezi a transcendensét. A transcendensnek immanenssé rendezése a rendszer. A rendszer így visszhang. Benne az immanencia rezonál a transcendenciára. A transcendens mindig csak így visszhangzik az immanensben. A két történést aktivitását még jobban kifejezi az, ha azt mondjuk, hogy a rendszer válasz; az immanencia felelete a transcendencia megszólítására. Amint felelet, válasz megszólítás nélkül nincs, úgy rendszer, ez a kauzális-racionális, tehát immanens történést sincs transcendens nélkül.

A rendszer még tovább boncolva lényegét a legparadoxabb tör-

ténés, mert egyszerre lázas elfogadása a transcendenciának és ugyanakkor védekezés az ellen. A transcendencia és immanencia egy történésében az immanencia nyitottsága nem jelenti a maga teljes elvesztését a transcendenciával szemben. Ellenkezőleg, soha sincsen annyira magánál az immanens szellem, mint ebben a történésben. Ezért a legmagasabbrendű, a legtisztább, a legszellemibb történés az immanenciának a rendszer. Ebben a teljesen önmagánállevésben, immanenciája teljes tudatában van az immanencia védekezése, önfenntartásra törekvése is. A rendszerben, mint transcendens és immanens szellem egy történésében (ami itt természetesen több és más, mint együtt-történés) az immanens és transcendens szellem egyaránt teljesen él. Teljesen történik benne a transcendencia, azaz teljesen új, teljesen más, teljesen érthetetlen, előrenemvárt, ezért teljesen idegen, meglepő és romboló erejű a történése; de ugyanebben a történésben az immanencia teljesen organikus és teljesen racionális történés, azaz kauzális összefüggéseket teremt és teljes energiával organizmusba állítja a transcendens szellem antiorganikus és antikauzális történését. Az elfogadás, a megtermékenyülés mellett ez a védekezés a magyarázata annak, hogy az immanens a transcendenst mindig rendszerben kapja. Az immanencia világának a transcendencia felé nincs más „ablaka“, mint a rendszer. A rendszer azért a legmagasabbrendű, a legnagyobbértékű történés, az immanencia történéseiben, mert a transcendenciától, „lélektől“ fogantatott immanens történés. Az egyetlen, a páratlan, a reprodukálhatatlan: a legteljesebb immanencia és transcendencia, azaz a teljes szellem, a két létformában történő szellem egysége.

Abból, hogy az immanens — organikus — racionális rendszerben transcendencia és immanencia egy történésben történik és pedig maximális intenzitással, következik a rendszernek mindig feszítő karaktere. Az immanencia, amikor védekezik a transcendens ellen és azt magába fogadva rendszerré racionalizálja, nem tudja fogollyá tenni a transcendenst. Immanencia és transcendencia érintkezése történés, tehát idői, mint ahogy idői az immanencia és transcendencia minden történése, ezért, amint transcendencia és immanencia érintették egymást a pillanatban, további történésükben már távolodnak egymástól. Ez a távolodás sem egyoldalú aktus. Amilyen mértékben organizál, racionalizál az immanens szellem, azaz amilyen mértékben oldja fel a transcendenst, szövi át azt az immanenssel, vagyis amilyen mértékben magánál van és mint immanens szellem történik, ugyanolyan mértékben távolodik tőle a transcendens szellem, azaz történik, mint transcendens, antiorganikus, antiracionális stb. szellem. A rendszer fogantatásakor tehát teljesen magánál levő transcendens és immanens szellem nemcsak a szellem egységét, hanem két létformájának a teljes különállóságát is bizonyítja. Egység és különállás, közeledés és távolodás, minimum és maximum egyik ebben az aktusban. Az immanencia magába zárja a transcendenst,

de ez ugyanekkor távozik is tőle; egyúttal azonban nyitva is tartja magát, mert csak mint nyitott fogadhatja a transcendencia (új) történést és lehet ebben a történésemben, mint immanencia teljesen magánál.

Ebből azonban az is következik, hogy amiben az ereje van a rendszernek, abban van a gyöngéje is. Az immanencia és a transcendencia teljes történést épülhet csupán, de ezen a teljes történést kell bomlania is. Lehetetlen nem érzékelnünk ugyanis, hogy benne két egymástól teljesen különböző szellem történik együtt, és a kettő a rendszer egy történéstében is mindig kettő, egymástól idegen és ezért egymásban feloldhatatlan. Mikor legteljesebb a rendszer, azaz, amikor a legteljesebben történik benne a transcendens és az immanens szellem, akkor a legerősebb ez a differencia, akkor a legszembevetőbb a feszültség. A rendszer történéstének tetőfokán transcendens és immanens szellem a maguk különállóságában egyek abban. Mint ellentétes energiák komponensének, ekkor a legerősebb a rendszer átütő ereje, de ekkor maximálisak a rendszert bomlasztó tendenciák is. Az egyenlő intenzitású feszítő erők akkor billennek meg egyensúlyukban, amikor a transcendens szellem történést a maga létformájának megfelelően távolodni kezd az immanens szellemtől. A transcendencia és immanencia érintkezésénél teljesen önmagánál levő immanens szellem mindinkább úrrá lesz a rendszeren, ami azt jelenti, hogy a rendszer mindinkább és inkább racionális-organikus lesz. Ennek megfelelőleg azonban mindig kevesebb és kevesebb lesz benne a transcendens, míg aztán a rendszer történéstének végén, amikor az immanens folyamat teljessé lett, nyoma sem marad a transcendensnek a rendszerben azonkívül, hogy nála nélkül nem történhetett volna. A rendszer „kiszáradt“; a végtelen időinek a transcendensnek távozásával véges időivé, immanenssé lett. Ezzel a folyamattal együtt átütő ereje is egyre gyengült. Teljesen akkor szűnt meg, amikor a rendszer megszűnt rendszer: immanencia és transcendencia egy történésté lenni. Történésté ugyan még ekkor sem szűnik meg, de többet nem mint rendszer, hanem mint árendszer történik, mint ahogy árendszer minden „volt“ rendszer, valamint minden olyan rendszer, amely a transcendens nélkül igényli magának a rendszer nevet (materiálizmus, pozitívizmus).

A transcendens szellem távolodásával együtt nő azonban az immanens szellem történéstének nyitottsága is a transcendens szellem felé. Az immanens szellem a transcendens szellem érintése nélkül nincsen magánál, „ájult“, léte csak az ájulás léte; élet: aktivitás, tudat nélkül. Ezért a transcendens szellem új történéstét újra nyitva fogadja és az így támadó egy történéstében immanenciának és transcendenciának újra teljesen magánál lesz, újra organizál-racionalizál, hogy mikor ebben a racionalizáló-organizáló történéstében a transcendens ismét eltávolodik tőle, újra nyitott, azaz kész legyen a befogadására.

A transcendens és immanens szellem új történéseivel új rendszer is keletkezik. Mivel ez az egy-történés csak a rendszerben történik, azért az immanencia világa soha sincsen rendszer nélkül, ami egyet jelent azzal, hogy soha sincs transcendens nélkül. Míg azonban a transcendens együtt-történése az immanenciával a transcendens távolodásakor minden különösebb megrázkódtatástól mentes, — ami érthető is, hisz ekkor a transcendens organikus racionalissá tétele történik, ami pedig sem ugrást, sem megrázkódtatást nem jelent, addig a transcendenciának az immanens történéssel új egyesülése, érintkezése egy az előző történéstől teljesen különböző, abszolút új történést eredményez, ami az immanencia világában annak természetétől különböző ugrásszerű változást és ezért mély megrázkódást okoz. Mint ahogy a transcendens szellem minden történése új és az előbbtől különböző, más, úgy más lesz, új lesz, a régítől teljesen különböző lesz a transcendens és immanens szellem új együtt-történéseben keletkező rendszer is. A teljesen új transcendens történéssel egészen másként lesz egy az immanens szellem történése és az új rendszernek nemcsak transcendens tartalma lesz új, és más mint a megelőzőé, hanem struktúrájában és formájában is el fog térni attól az immanens adottságokon belül. Ezért a szellem történései folytán előállott rendszerek sohasem fejlődési fokok, mégpedig magasabb fejlődési fokok a megelőzőkkel szemben, hanem olyan újak és olyan mások, mint amilyen új és más az a történéés, amely nélkül nem történhetnének. Az organizálás és racionalizálás módját és annak az előző rendszer organizálásától és racionalizálásától különböző voltát lehet magyarázni, közöttük az összefüggéseket lehet keresni, de ami a rendszerben transcendens, az sem nem magyarázható, sem az előbbi transcendens tartalmára vissza nem vihető, mert a transcendens és immanens szellem történéésének érintkezése minden esetben valami abszolút újat produkál, azaz mivel ez csak rendszerben lehetséges, abszolút új rendszerben történik.

Az új rendszernek ez a valóban új volta okozza azt, hogy az új rendszer mindig idegen a régi, vagy álrendszer előtt. A régi rendszerek álrendszervolta, azaz a transcendensnek teljes hiánya, távolléte belőlük abban lesz egészen nyilvánvalóvá, hogy az immanencia természetének megfelelőleg organikus-kauzális-racionális összefüggéseket keresnek maguk és az új rendszer között, hozzá akarják kötni az új rendszert a maguk tisztán organikus racionalisztikus létéhez, vagy át akarják plántálni magukat az új rendszerbe. Ez azonban két okból nem sikerül. Egyrészt nem sikerül azért, mert az új rendszer „új” lévén, nem találják meg vele a kapcsolópontot, másrészt azért, mert az új rendszer valóban új lévén maga sem ismer el semmiféle összefüggést maga és a meglévő rendszerek között, annál is inkább, mert egy ilyen összefüggés mindig függést is jelentene számára. Így érthető, hogy az új rendszer megbotránko-

zást, zavart, ellenségeskedést okoz az immanencia világában, amely csak akkor enyhül, amikor a transcendens szellem az új rendszerből távolodva a rendszer mindinkább organikus racionálissá, azaz immanenssé válik. Csak ezen az alapon történhetnek közeledések rendszerek között. Csak „halott” rendszerek, álrendszerek találkozhatnak, ezek kereshetik egymás rokon vonásait és csak ezekkel lehetséges a tipikusan racionális szintézizálást elvégezni. De szintézisük, „továbbfejlesztésük”, „átdolgozásuk” épügy halott, mint ömaguk. Filozófiai teátrumokban az immanens szellem állandóan fellép ugyan, de csak játssza és nem éli teljes önmagát. Az új rendszer az ilyen közeledésre, szintézis-alkotásra nem kapható. Merev és annál hajlíthatatlanabb, mennél erősebben történik benne a transcendens szellem. A régi rendszerek után *benne* született újjá a szellem teljessége, immanencia és transcendencia együtt *benne* vannak maguknál és *benne* történnek együtt. A két szellem ellentétes erői *benne* duzzadnak együtt s mint komponensük ő az átütő erejű, tehát minden álrendszert legyőző, — mindaddig, amíg az immanencia organikus-racionális történése teljesen ilyenné nem alakítja, mint rendszert el nem sorvasztja és álrendszerré nem teszi, ami abban a pillanatban következik be, amikor a transcendens szellemnek az immanens szellem történést érintő új történéseben új rendszer születik.

Mindezzel nem a rendszer relativitását, hanem annak rendeltetéses karakterét akarjuk bizonyítani. A rendszer rendeltetése az immanencia világa számára, azontúl, hogy benne egy-történésben történik transcendens és immanens szellem s mint ilyen, ablaka az immanenciának a transcendencia felé, az immanens szellem sajátos, de tényleges szituációjának felmutatása. Ez a szituáció nem más mint az, hogy az immanens szellem a szellem lételének csak egyik, még pedig véges idői formája, történése és sohasem a szellem a maga teljes történéseben. A rendszerben az immanens szellemnek erre a tényleges szituációjára történik rámutatás. Nem a szituáció alakítja, magyarázza, követeli tehát a rendszert, hanem megfordítva, a rendszer magyarázza, mutatja a szituációt. Ennélfogva, ha a transcendens és immanens szellem érintkezésének egy-történéseiből mindig más és új rendszerek keletkeznek, ez nem a rendszerek relativitását mutatja, hanem az immanens szellemnek és a benne produkált immanens világnak relativitását a transcendencia világa mellett. Az immanens szellem önmagában relativ. Az abszolút a transcendens szellemmel való egységben van. Ez pedig a rendszerben történik. Rendszer és abszolútum elválaszthatatlanok.

Hogy ennek ellenére — hangsúlyozva azt, hogy rendszer mindig van, hogy a rendszer állandó, — az egyes rendszerek végesek, annak megértése az előbbieik alapján könnyű. Az immanens szellem véges, idői, önmagában csak relativ létű világában csak véges rend-

szerek lehetnek, mert semmi sem bizonyítja úgy az immanencia véges időiségét, mint a rendszer végessége. Csak a véges rendszer dokumentálja visszautasíthatatlanul az immanens szellem végességét! Ez a magyarázata annak, hogy sehol sem olyan szembetűnő az immanens szellemnek a végtelen időiségre való igénye, mint épen a rendszernél. A rendszert az immanencia minden erejével végtelen időivé és ami ezzel egyet jelent, örök érvényűvé akarja rögzíteni, mert ebben a maga organikus-racionalisztikus léte végtelen időiségének a garanciáját bírná. Nem a transcendens szellem az tehát, amely a rendszer végtelen időiségét, azaz egyszersmindenkorra-voltát követeli, hanem épen az immanens szellem követelése ez. A végtelen időiségű rendszer, az immanencia értelmében vett abszolút rendszer kizárólagosan és tipikusan immanens igény, amellyel szemben a transcendencia ép ennek az ellenkezőjére, a véges időiségnek hangsúlyozására törekszik a mindig véges rendszerben.

Az immanens szellem véges időiségű történéseinek „megtartása“ nem az egyes rendszerekben és azok végtelenítésében van, hanem abban, hogy *van* rendszer, tehát van abszolút horgonya az önmagában relatívnek. Ezt azonban, épúgy mint a véges időiséget, mindig csak „a rendszer“ mutatja. Az álrendszer, azaz a transcendenciát nélkülöző rendszer az ellenkezőjét mutatja ennek, azaz végtelen időiséget és emellett valójában a legmélyebb és megszüntethetetlen relativitásban hagy. Az álrendszer, ha az transcendens és immanens szellem érintkezésében állott elő, rendeltetését a véges, tehát mérhető idő egy részében beteljesítette és mint ilyen, örök értékű, de nem mostani és itteni érvényű, mert most és itt nemhogy nem tölti be rendeltetését, hanem eltakarja az immanens szellem igazi szituációját. Ha az álrendszer erre törekszik, már pedig, ha mint álrendszer történik csak erre törekedhetik, akkor azonos a „nagy hitetővel“ és benne az immanencia téveszti meg saját magát, abszolútnak mutatván azt, ami az abszolúthoz viszonyítva csak relativ.

III.

Teljes élet csak ott van, ahol rendszer van, ahol a teljes szellem történik. A nevelésben tehát, amelynek végső célja nem lehet más, mint teljes élethez eljuttatni a neveltet, ezt a nevelői célt másképp mint a rendszer segítségével elérni nem lehet. A rendszer objektív formában az, ami az emberben szubjektív formában történik, illetve aminek történnie kell. A rendszer így az a tényező a nevelésben, amelyben a nevelt szemlélheti a benne történni akaró transcendens és immanens szellem egységét, vagy amelyet fejletlenebb korban, amikor még ez az önálló szemlélés nem lehetséges, a növendékre alkalmazva, történhetik benne a transcendens és immanens szellem, azaz belekapcsolódhatik az abszolútba. Egy olyan

nevelés tehát, amelynek értelmet az ad, hogy a szellem teljes történését mozdítsa elő az emberben, nemcsak hogy nem lehet el rendszer nélkül, hanem csak rendszerre épülve van létjogosultsága! Arra hivatkozni, hogy ami a rendszerre általában érvényes, az nem feltétlenül érvényes a nevelői rendszerre, tévedés, annál is inkább, mert egy, a metafizikai rendszer mellett önálló, egymagában existáló nevelői rendszer nincs is. A nevelői rendszer csak „a rendszer“ a nevelés síkjában, mintahogy minden egyes rendszer csak „a rendszer“ más és más, pl. politikai, teológiai, etikai, filozófiai stb. síkban. Ha a századelőn azt gondolták, hogy a praxis alakítja ki a rendszert és ad értelmet annak, most ennek ellenkezőjét kell hangsúlyoznunk: a rendszer ad értelmet a praxisnak; nem a rendszer épül a nevelői praxison, hanem a nevelői praxis függvénye mindentől a rendszernek.

De a nevelésben nemcsak azért van központi szerepe a rendszernek, mert ez a transcendens és immanens szellem teljes történése és ebben a történésben az egyes embernek tudatosan résztvenni a rendszer nélkül nem lehet, hanem azért is, mert csak a rendszer az, amely megmutatja az immanens organikus-racionális világban élő embernek a maga igazi szituációját. A nevelés pedig céltevesztett, ha nem erre a valóságos szituációra nevelés. Az immanens szellem ama tévedésének, hogy önmagában a teljes szellemet hordozza és az ebből származó sok fonákságnak egyik okozója az olyan nevelés, amelynek nem a rendszer áll a középpontjában és épen ezért nem is mutathatja meg az ember igazi, valóságos szituációját: azt t. i., hogy mint véges idői szellem, a szellem csak egy létformájának hordozója s hogy az abszolútum nem önmagában, de nem is a transcendens szellemben, hanem transcendens és immanens szellem egy történésében van. Az igazi, az existenciális nevelés az a tényező, amely állandóan nyitva tartja ezt a szituációt. Rámutat az immanencia relativitására, de ugyanakkor rámutat az abszolútra is a magában hordott rendszer által. Természetesen következik ebből, hogy amelyik nevelői intézményben a legerőteljesebb ez a törekvés, vagyis amelyik a legerőteljesebben törekszik a nevelésnek ilyen értelemben „gyakorlására“, történésére, az felel meg legjobban a szellem életéhez igazodó nevelői követelménynek s egyúttal az a legigazibb garancia amellett, hogy keretei között a nevelés ilyen, a szellem életével megfelelő formában történik.

Az elmondottak nyomán magától adódik, hogy a nevelés alapját, értelmét megadó rendszer csak „a rendszer“, vagyis az új rendszer lehet. A szellem teljes élete csak a rendszerben, azaz az új rendszerben történik, tehát csak úgy kapcsolhatja bele a nevelés a neveltet, ha az új rendszerre épül. A valóságos szituációt is csak az új rendszer mutatja, annak állandó nyitvatartására tehát szintén csak az új rendszerre épült nevelés lesz képes. A régi, az árendszerre támaszkodó nevelés az újtól eltérőleg a transcendenstől és

ezzel az abszolúttól is elvág, az immanencia körébe szigetel és szituációkat végtelen időinek mutatja fel.

Ebből nemcsak az következik, hogy a régi nevelési rendszerek az új nevelési rendszerrel homlokegyenest ellentétben állanak, azt meg nem értik és mint antiorganikus-antiracionális és antinaturális (azaz az ember természetéhez nem illő) ellen küzdenek, hanem az is, hogy a nevelésben nincsen nagyobb, mint az új rendszer születésének érzékelése és ennek nyomán a régivel való leszámolás után átváltás is erre. Ezért az igazi nevelő mindig látnok, mintahogy a látnok az igazi nevelő. Génusza felfogja a teljes szellemet és a rendszert így szubjektíve megélve és objektívvé megformálva meghatározza vele az immanens szellem életét, a véges idői emberi életet, mindaddig, amíg erre küldetése van!

Újszászy Kálmán